

In *De Tijd* van 16 Sept. wordt er dit van gezegd:

Onlangs werd in *De Studien* een overzicht gegeven van eenige volkerke Parochies der grote steden in Frankrijk, speciaal van Parijs. Al wie de verstrekte gegevens met aandacht naging, moest verstomd staan, en zich onwillekeurige afvragen: hoe is het mogelijk, dat zoveel duitende Katholiken, toevertrouwd aan de zorgen van enkele priesters, naar behooren worden nagegaan, terwijl kerken ontbreken om het enorme getal gelovigen in de gelegenheid te stellen hun godsdienstplichten te vervullen.

Eenige maanden geleden verscheen in Duitsland een interessant, rijk gedocumenteerd werk, waarin de „viele groote steden" tot een verenging, die naar het voorbeeld van het buitenland, o.a. van de *STUDENT VOLUNTARY MISSIONARY UNION* te Londen, zich ook ten oorzak gevormd heeft.

Dese Raad heeft tot voorzitter Dr. J. R. CALLENBACH, tot secretaris den heer J. W. GUNNING J. HEN, terwijl de overige leden zijn de dames Freule H. B. de LASSERQUE CAAN en Me J. C. RUTGERS de heer De J. HENTSEL. Het adres is bij den Secretaris, Oude Delft 210, te Delft.

De vertaling, die Mr. J. RUTGERS ons hier biedt is eigenlijk meer dan een overzetting. Zij heeft van GAIRDNER'S boek een zelfstandige bewerking gegeven; zij heeft het, zoals zij zelf op het titelblad liet drukken: „met toestemming van den schrijver voor Nederland bewerkt."

Maar zij heeft dit toch zoo gedaan, dat zij de feiten, in het oorspronkelijke werk vermeld, onveranderd liet, doch wat betreft de zending onder de Mohammedanen bepaaldelijk in onze Oost, heeft zij voor een bredere behandeling gezorgd.

Daarvoor won, voor Nederlandse lezers, haar bewerking niet in bruikbaarheid van het oorspronkelijke. Voor dese taak nu was Mr. RUTGERS, die in den dienst der Medische Zending aan het „Petronella-Hospitaal" te Djoeja, zelf onder de Mohammedanen gearbeid heeft en alsoo den Islam op Midden-Java door eigen aanschouwing kent, bijzonderlijk toegeest.

Ter nadere kennisgeving van ISLAM EN CHRISTENDOM laat ik hier een korte inhoudsopgave volgen. Voort gaen een inleiding van den Zendingstudie-raad en twee Aanbevelingen, en wel een van Prof. Dr. H. M. van Nes te Leiden en een van mij.

Het boek zelf bevat VIII hoofdstukken. I. Het gebied van den Islam. II. De oorsprong van den Islam. III. De uitbreiding van den Islam. IV. Het karakter van den Islam. V. De gevolgen van den Islam. VI, VII en VIII. De Zending en de Islam.

Verder een chronologie, bevattende enkele van de voornaamste jaartallen in de geschiedenis van den Islam en van de Zending onder de Mohammedanen.

Dan, een lijst van boeken voor verdere studie, waarin, behoudens enkele uitzonderingen, alleen Hollandsche werken zijn opgenomen. Voor Duitse wordt verwezen naar het onlangz verschenen werk van G. K. SIMON, CHRISTENDOM UND ISLAM IM KAMPF UM DIE ERBERUNG DER ANTIMISCHER HEIDENWELT EN VOOR EGEGISCHE EN CHRISTELIJKE OOSTERENDE.

Verder een lijst van boeken voor verdere studie, waarin, behoudens enkele uitzonderingen, alleen Hollandsche werken zijn opgenomen. Voor Duitse wordt verwezen naar het onlangz verschenen werk van G. K. SIMON, CHRISTENDOM UND ISLAM IM KAMPF UM DIE ERBERUNG DER ANTIMISCHER HEIDENWELT EN VOOR EGEGISCHE EN CHRISTELIJKE OOSTERENDE.

Verder een lijst van boeken voor verdere studie, waarin, behoudens enkele uitzonderingen, alleen Hollandsche werken zijn opgenomen. Voor Duitse wordt verwezen naar het onlangz verschenen werk van G. K. SIMON, CHRISTENDOM UND ISLAM IM KAMPF UM DIE ERBERUNG DER ANTIMISCHER HEIDENWELT EN VOOR EGEGISCHE EN CHRISTELIJKE OOSTERENDE.

Het roepen om vrouwenkiesrecht ook in de kerk geeft soms den indruk, alsof de vrouwen metterdaad tuk zouden zijn op het voorrecht om aan de kerkelijke verkiezingen deel te nemen.

Men spreekt dan van de arme vertrapte vrouw, die eeuwenlang van haar wettige rechten beroofd is geweest en dorst naar het oogenblik, waarop ze een menschwaardige positie ook in het kerkelijk leven kan innemen.

Toch toont de historie, dat dit zeggen meer schijn dan wezen is.

In Rotterdam heeft de Joodsche Synagoge het vrouwenkiesrecht ingevoerd. Deze dagen vonden de eerste verkiezingen volgens het nieuwe regime plaats.

En wat meldt nu de *Nieuwe Rotterdammer*:

De verkiezing van zeven leden voor den grooten kerkeraad der Neder. Israëli. Gemeente te Rotterdam trok Zondagmiddag veel belangstelling, doordat voor de eerste maal ook vrouwelijke leden van genoemde gemeente tot de kerkelijke stembus werden toegelaten.

Hoewel het bestuur van de sfeeling Rotterdam van de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht ook wel circulaire als door persoonlijk bezoek de vrouwelijke kiezers had opgewekt, Zondag als één vrouw naar de consistoriekamer op de Ged. Botersloot te gaan, om voor de eerste maal van haar recht gebruik te maken, kwamen slechts 27 van de 170 stemgerechtigde vrouwelijke leden ter stembus. Dit slochte debut van de vrouwelijke kiezers — zou ook vrouwelijke stemrecht veel vrouwen-kiezers de eerste maal van de stembus teruggehouden hebben? — steekt zeer ongunstig af bij de opkomst der mannelijke kiezers: 459 van de 747.

opleiding in Engeland en nam reeds als student een werkzaam aandeel in de daer onder de studenten opgekomen beweging ten gunste van de zending. Thans is hij zending te Cairo, waar hij arbeidt onder de Mohammedanen, en dat eens deed met zijn vriend, den, in de zendingwereld bekende, nu overleden THORNTON, wiens leven hij beschreef.

GAIRDNER een geloovig christen, en daarbij een wetenschappelijk gevormd man, kent den Islam door eigen aanschouwing. Zijn boek heeft daardoor eigenaardige beteekenis.

Van dit boek nu heeft, op verzoek van den ZENDINGSTUDIE-RAAD, Mr. RUTGERS, onder den titel ISLAM EN CHRISTENDOM, een vertaling gegeven.

Genoemde ZENDINGSTUDIE-RAAD is een verenging, die naar het voorbeeld van het buitenland, o.a. van de *STUDENT VOLUNTARY MISSIONARY UNION* te Londen, zich ook ten oorzak gevormd heeft.

Dese Raad heeft tot voorzitter Dr. J. R. CALLENBACH, tot secretaris den heer J. W. GUNNING J. HEN, terwijl de overige leden zijn de dames Freule H. B. de LASSERQUE CAAN en Me J. C. RUTGERS de heer De J. HENTSEL. Het adres is bij den Secretaris, Oude Delft 210, te Delft.

De vertaling, die Mr. RUTGERS ons hier biedt is eigenlijk meer dan een overzetting. Zij heeft van GAIRDNER'S boek een zelfstandige bewerking gegeven; zij heeft het, zoals zij zelf op het titelblad liet drukken: „met toestemming van den schrijver voor Nederland bewerkt."

Maar zij heeft dit toch zoo gedaan, dat zij de feiten, in het oorspronkelijke werk vermeld, onveranderd liet, doch wat betreft de zending onder de Mohammedanen bepaaldelijk in onze Oost, heeft zij voor een bredere behandeling gezorgd.

Daarvoor won, voor Nederlandse lezers, haar bewerking niet in bruikbaarheid van het oorspronkelijke. Voor dese taak nu was Mr. RUTGERS, die in den dienst der Medische Zending aan het „Petronella-Hospitaal" te Djoeja, zelf onder de Mohammedanen gearbeid heeft en alsoo den Islam op Midden-Java door eigen aanschouwing kent, bijzonderlijk toegeest.

Ter nadere kennisgeving van ISLAM EN CHRISTENDOM laat ik hier een korte inhoudsopgave volgen. Voort gaen een inleiding van den Zendingstudie-raad en twee Aanbevelingen, en wel een van Prof. Dr. H. M. van Nes te Leiden en een van mij.

Het boek zelf bevat VIII hoofdstukken. I. Het gebied van den Islam. II. De oorsprong van den Islam. III. De uitbreiding van den Islam. IV. Het karakter van den Islam. V. De gevolgen van den Islam. VI, VII en VIII. De Zending en de Islam.

Verder een chronologie, bevattende enkele van de voornaamste jaartallen in de geschiedenis van den Islam en van de Zending onder de Mohammedanen.

Dan, een lijst van boeken voor verdere studie, waarin, behoudens enkele uitzonderingen, alleen Hollandsche werken zijn opgenomen. Voor Duitse wordt verwezen naar het onlangz verschenen werk van G. K. SIMON, CHRISTENDOM UND ISLAM IM KAMPF UM DIE ERBERUNG DER ANTIMISCHER HEIDENWELT EN VOOR EGEGISCHE EN CHRISTELIJKE OOSTERENDE.

Verder een lijst van boeken voor verdere studie, waarin, behoudens enkele uitzonderingen, alleen Hollandsche werken zijn opgenomen. Voor Duitse wordt verwezen naar het onlangz verschenen werk van G. K. SIMON, CHRISTENDOM UND ISLAM IM KAMPF UM DIE ERBERUNG DER ANTIMISCHER HEIDENWELT EN VOOR EGEGISCHE EN CHRISTELIJKE OOSTERENDE.

Verder een lijst van boeken voor verdere studie, waarin, behoudens enkele uitzonderingen, alleen Hollandsche werken zijn opgenomen. Voor Duitse wordt verwezen naar het onlangz verschenen werk van G. K. SIMON, CHRISTENDOM UND ISLAM IM KAMPF UM DIE ERBERUNG DER ANTIMISCHER HEIDENWELT EN VOOR EGEGISCHE EN CHRISTELIJKE OOSTERENDE.

Het roepen om vrouwenkiesrecht ook in de kerk geeft soms den indruk, alsof de vrouwen metterdaad tuk zouden zijn op het voorrecht om aan de kerkelijke verkiezingen deel te nemen.

Men spreekt dan van de arme vertrapte vrouw, die eeuwenlang van haar wettige rechten beroofd is geweest en dorst naar het oogenblik, waarop ze een menschwaardige positie ook in het kerkelijk leven kan innemen.

Toch toont de historie, dat dit zeggen meer schijn dan wezen is.

In Rotterdam heeft de Joodsche Synagoge het vrouwenkiesrecht ingevoerd. Deze dagen vonden de eerste verkiezingen volgens het nieuwe regime plaats.

En wat meldt nu de *Nieuwe Rotterdammer*:

De verkiezing van zeven leden voor den grooten kerkeraad der Neder. Israëli. Gemeente te Rotterdam trok Zondagmiddag veel belangstelling, doordat voor de eerste maal ook vrouwelijke leden van genoemde gemeente tot de kerkelijke stembus werden toegelaten.

Officieele Berichten.

Aan het agendum van de Prov. Diaconale Conferentie der Geref. Kerken in Zuid-Holland, te houden te Delft, D.V., op Woensdag 12 Oct. 1910, in de Zinderkerk, aan de Geer, ontleenen we het volgende:

- Behandeling van de ingekomen vragen: 1. Wanneer tot een diaconie het verzoek komt financiële steun te verliezen (geheel of gedeeltelijk) voor de plaatsing in een stichting van een gevallen-inselje, moet dan deze diaconie de familie of bloedverwanten daarin behulpzaam zijn, of mag zij op zulk een aanvraag, als liggende buiten het terrein van armenzorg, niet ingaan? 2. Wanneer een oude onderstunde broeder of zuster ter betere verpleging bij kinderen gaat inwonen in een andere plaats, welke gemeente is dan verplicht tot ondcrstuning, die welke bij zij heeft verlaten of die waar hij of zij zich met attestatie heeft bijgevoegd? 3. Bestuursverkiezing. Ingekomen zijn slechts de namen der volgende broeders: Leiden: J. Hoogerhoofd; Feijenoord: W. A. den Hoouting en N. G. Klijn. 4. De diaconieën en de ziekenverzorging voornamelijk ten platten lande. Inleider: Dr. H. Blanken, van Waddingsveen. 5. De betrekkingen tusschen de diaconieën, het burgerlijk ambestuur en plaatselijke vereenigeningen. Inleider: Mr. A. J. L. van Beek Calkoen, van 's-Gravenhage. 6. Den diaconieën wordt dringend verzoekt aan deze conferentie deel te nemen; zij noodigen hen daartoe alnog uit en verzoeken voór 30 Sept. a.s. aan den ten scribe, Kattensingel 50, Gonda, de namen der afgevaardigden op te geven. Toegang tot de conferentie hebben alle diaconieën. Dienaren des Woords, onderlingen en leden der Geref. Kerken als hospitanten. 7. Aan de Dienaren des Woords wordt vriendelijk verzoekt, in het openbaar gebed bij de samenkomsten der gemeente op Zondag 9 Oct., den zegen des Heeren over de conferentie af te smeken. 8. Nog verzoekt het comité bevestigd er op te willen letten, dat de datum der conferentie niet 28 Sept. a.s. is, zooals eerst werd medegedeeld, doch door bijzondere omstandigheden is verschoven tot 12 Oct. a.s.

Kort verslag der vergadering van de classis Schiedam, 30 Aug. 1910. 1. Namens de roepende kerk van Maassluis B opent Ds. Snyter de vergadering. 2. Uit de credentiaien blijkt, dat alle kerken wettig vertegenwoordigd zijn. De kerken van Hoogvliet, Pernis en Schiedam hebben een instructie. 3. In 't moderamen nemen zitting Ds. v. d. Ende, praeses; Ds. Berends, assessor; Ds. Meijnen, scribe; Ds. v. Anken, adjunct-scribe. 4. Waar Ds. Drost, tot biertoe quaestor der classis, ons gaat verlaten, benoemt de voorzitter, Ds. Goris, Dr. Greydanus tot 't nasten der boeken. 5. Ds. Sieders rapporteert, dat de stukken van Ds. Drost, die de roeping naar Bilt aannam, in orde bevonden zijn. 6. Notulen der vorige vergadering gelezen en goedgekeurd. 7. Ds. Berends brengt verslag uit van de gevormde particuliere Synode. 8. De betrekken commissie rapporteert, dat de boeken van Ds. Drost uittomend in orde zijn. In verband met zijn verzoek spreekt de voorzitter een woord van dank en waardeering voor al zijn arbeid en bidt hem voorts 't Heeren nabijheid toe. Ds. Drost antwoordt. 9. Ingekomen stukken: 1. Op een verzoek van Poortugaal om verhooging met f. 100 van het toegedeegte subsidie voor 't Pred. tractement wordt gunstig beslist. 2. Het verzoek van Ds. v. d. Ende, van Hoogvliet, om approbering zijner roeping naar Westkapelle, wordt ingewilligd. 3. De aanvragen om steun van een tweetal kerken worden in handen gesteld van de commissie naar art. 14 H. R. 10. In verband met het examen van den cand. v. Hoven, beroepen naar Hoogvliet, besluit de classis, des verlaagd, op 2 Nov. een vervroegde classis te houden. 11. Rond-raag naar art. 41. D. K. O. 12. Dit kwartaal zal Poortugaals kerk gedien worden: Sept.: Ds. v. Anken en Berends; Oct.: Ds. Meijnen en Goris; Nov.: Ds. Goslings. 13. In plaats van Ds. Drost wordt tot quaestor der classis benoemd Ds. Meijnen, primus; Ds. Jonkers, secundus. 14. Ds. v. Anken al consulent worden van Hoogvliet en Poortugaal. 15. Overschic sal de volgende vergadering samenroepen. Ds. Goris al dan D.V. praeses zijn. 16. Ds. v. d. Ende spreekt een woord van afscheid, betwek door den assessor beantwoord wordt, terwijl de classis h-m de zegenbede van Ps 134 toezingt. 17. Sluiting. Op laat der classis: K. v. ANKEN, adjunct-scribe. Pernis.

Korte notulen van de vergadering der Geref. Kerken in de classis Tiel, gehouden 7 Sept. 1910 te Zaltbommel. 1. Ds. J. Ofrings, naar toebert praeses, opent de vergadering met gebed, nadat vooraf was gelezen Jes. 54 en ge ongen Ps. 68: 11. 2. Uit de credentiaibrieven blijkt, dat alle kerken vertegenwoordigd zijn; de redenen worden gevraagd waarom enkele kerken niet voldoende zijn vertegenwoordigd. De redenen worden gehoord, terwijl de classis h-m de zegenbede van Ps 134 toezingt. 3. Het moderamen wordt samengesteld uit: Ds. Ofrings, praeses; Dr. Keizer, scribe; Ds. Vonk, assessor. 4. De praeses bespreekt de verzoeken van Zuilichem, die voor de eerste maal in dese classis zitting neemt, hartelijk welkom. Ds. v. Velten beantwoordt deze hartelijke begroeting en teekent de formulieren. 5. Ds. Vonk leest de notulen der vorige vergadering, welke daarna worden vastgesteld. 6. Nu komen enkele punten ter sprake naar aanciding van de gelezen notulen, waarvan de meeste besproken kunnen worden bij de rondvraag naar art. 41 D. K. O., die thans volgt. 7. Naar aanciding van de rondvraag naar art. 41 wordt de vraag gedaan, of leden der Geref. Kerken zich mogen wenden tot de burgerlijke ambesturen, opdat die voor hen de dokterstekening een betalen. Deze zaak wordt ampel besproken en de wenschelijkheid wordt geuit, dat dese aangelegenheid eens door een der broeders wordt bestudeerd en daarover een referaat in het midden der classis geveerd. Der vergadering wordt hierop eenigz uitsicht gegeven. 8. Ds. Koffijberg rapporteert namens DD. al Synode part. over het verhandelde op de laatst gehouden particuliere Synode te Nijkerk. Alsoo komen ook ter sprake de zaken door oaze classis op genoemde Synode gebracht; verder

het besluit der Synode op het voorstel van de classis Zutphen inzake de wederinvoering der doodstraf, daarna het berwaarschrift van Ds. V., voorts het berwaarschrift van Br. H. uit A. en de besluiten der Synode ontrent genoemde berwaarschriften. Naar aanciding van het gerapporteerde wordt eens in den breede gesproken over het verband tusschen het doen van bejdelis en het aangaan ten Avondmaal. De zaak van Br. H. wordt genorenvoerd naar den kerkeraad van A.

9. De kerk van Culemborg wordt als derde kerk aangewezen tot het nazien der stukken bij een eventueel uitgebract beroep en overkomst enz. in de classis Tiel, zoo noodig ter assistentie van de kerken Geldermalsen en Zaltbommel. 10. De Dep. voor de Zending brengt daarop zijn rapport uit, gevolgd door een mededeeling ontrent de kas voor hulpbeoernde kerken in de prov. door de dep. al hoc. 11. De quaestor der classis ontvangt hierop het woord en deelt mede, dat er in de class. kas een tekort is van 10 gulden, 'twek dient gedekt te worden. 12. Bepaald wordt de eerstvolgende vergadering D.V. den 7den Woensdag in November te houden, terwijl daarop de scribe, na sluiting der vergadering, in dankzegging voortgaat.

Namens de classis Tiel: G. KRUMH, actuaarius. Tiel, 15 Sept. 1910.

Buitenland.

Duitschland. De hoogleeraar Dr. P. Tschackert heeft een dik boek uitgegeven over het „ontstaan van de Lutherische en Gereformeerde Kerkker" (Göttingen 1910, bij Vandenhoeck en Ruprecht).

De hoogleeraar Harnack heeft eens uitgeproken, dat de dogmageschiedenis in den arbeid van Luther een eendpaal gekregen heeft, en het praktisch gevolg, doordat de leerboeken van Harnack in de handen van velen zijn, is geweest dat de studenten in de godgeleerdheid beter weten wat Cyrillus van Alexandrie of Johannes Damascenus geleerd hebben, dan dat zij weten uiteen te zetten, hoe de leer van Luther en Calvijn was. De kennis van hetgeen dese twee reformatoren leerden putte men uit leerboeken over de kerkgeschiedenis, die natuurlijk slechts beknopt de gedachten der mannen konden weergeven. Daarom is het verblijdend, dat Dr. Tschackert zich tot levenstaak koos het bestudeeren van de eeuw der reformatie. Ontrent Luther leert hij, dat dese door het nominalisme van Ockam heen, tot het verstaan van Augustinus en de mystiek kwam, om van daaruit, bij verwerping van de Pantheistische afwijelingen der mystiek, een Bijbelsch standpunt in te nemen, terwijl hij den sleutel van de verklaring van Gods Woord in de leer van Paulus vindt. Dit is de grondslag waarop Luther zijn Theologie bouwde, welke zich aan de eene zijde tegen de hiërarchie, de traditie en de werkeilichheid der Roomsche Kerk richt, en aan den anderen kant front maakt tegen het eenzijdig spiritualisme der Dooperschen. Op die manier komt Luther er toe, zijn leer te verkondigen van de rechtvaardiging door het geloof alleen of zijn religieus determinisme, welke leer, in afwijking van andere geschiedvoorschers, Dr. Tschackert voorstelt als een wezenlijk deel van Luther's vroomheid. Sterk zoekt de hoogleeraar te doen uitkomen, dat Zwijglic en zelfstandig standpunt innemend; hij beschrijft hem als een speculatief aangelegden humanist, die van de Godleer nitgaat en niet, gelijk Luther, van het geloof. Cavijn daarentegen is stiek van Luther afhankelijk. Ook geeft Dr. Tschackert een uiteenzetting van de bejdelismisschen der Lu'herische en Gereformeerde Kerken, welke hunsse normatieve beteekenis voor de verschillende landskerken erlangen door de kerkenovernemingen. Opmerkelijk is het, dat Dr. Tschackert ook aantooft dat de verschillende kerkenoordeningen als ondergrond de verschillende bejdelis der kerken hebben.

Wij kunnen het oordeel ontrent Calvijn niet beamen; immers dese reformator bouwde wel voort op hetgeen Luther geleerd had, maar ging toch, niet minder dan Zwijglic, ook zijn eigen weg. Maar dit belet niet, dat wij den arbeid van den hoogleeraar van Göttingen van groot gewicht voor desen tijd achten.

Gemengd Nieuws.

Een hondert jaer geleden waren er in het Schotsche eiland Arran op 5000 inwoners slechts drie kerken. Tegenwoordig zijn er op een bevolking van 4,800 drie en twintig kerken. Zeven kerken werden geëstusmeerd, sedert het Hoogerhuis nu vijf jaer geleden besliste dat de kerkgebouwen en hospitaalen der Vrije Schotsche kerk in het bezit zouden blijven van de leden der Vrije Schotsche kerk, welke niet met de vereeniging met de geuneeerde Presbyteriaansche kerk konden medegaan. De leden der geuneeerde Vrije kerk waren geenoedmaakt nieuwe kerkgebouwen te stichten. Wel mag men van het eiland Arran dus getuigen dat het al te zeer met kerken overluden is.

In het Augustusnummer van de *Quarterly Register*, het orgaan van algemeen alliance van Gereformeerde kerken met Presbyteriaansche kerkerode, vindt men het verhaal van een politieaanr in Rusland, die naar een vergadering van Studenten gegan was om haar uiteen te jagen, omdat hij geen veriof van de overheid had. Hij werd echter door de warden gearrest, sedert het Hoogerhuis nu vijf jaer geleden besliste dat de kerkgebouwen en hospitaalen der Vrije Schotsche kerk in het bezit zouden blijven van de leden der Vrije Schotsche kerk, welke niet met de vereeniging met de geuneeerde Presbyteriaansche kerk konden medegaan. De leden der geuneeerde Vrije kerk waren geenoedmaakt nieuwe kerkgebouwen te stichten. Wel mag men van het eiland Arran dus getuigen dat het al te zeer met kerken overluden is.

In de Vereenigde Staten van N.-Amerika waren er in 1894-95 2000 studenten in de Theologie; twaalf jaer later tellde men er nog maar 3304, oftewoelen in de 26 voornaamste kerken in hetzelfde tijdperk het ledental van 13,561,856 tot 16,791,948 krom, en de blanke bevolking van het land met 30 pC toernam.

In Groot-Brittanje is het aantal candidaten tot den H. Dienst ook zeer verminderd, als in Schotland en Wales in de Vrije Kerken die vermindering de woerde als Engeland. Wat de Episcopalische kerk betreft, is in de budommen van York en Catterbury het aantal candidaten van 814 in 1886, verminderd tot 387 in 1907, niettegenstaande de vermeerdering van de bevolking.

In Australië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika is hetzelfde droeve verschijnsel op te merken; alleen de Hollandsche Gereformeerde kerk van Zuid-Afrika maakt een uitzondering. Hetzelfde kan van het vasteland van Europa gezegd worden, met uitzondering van Nederland en een deel van Scandinavië.

In Duitschland waren er in de Roomsche kerk in 1890 nog 1906 seminaristen; in 1908 was dit

aantal 1232. Het getal studenten in de Theologie is in dit tijdperk van 4,190 tot 2,208 gedaald. In Frankrijk vergaderde de particuliere Lutherische Synode van Parijs van 7 tot 8 Dec. 1909. Met leederven moest op die vergadering geconstateerd, dat er dat jaar geen beurs voor het Seminarie van Parijs kon verleend worden, omdat er geen Lutherische studenten bij de Theologische faculteit waren.

Te Washington is van 19 tot 22 Mei l.l. een Zondagechoolcongres gehouwen. Meer dan 5000 afgevaardigden namen daaraan deel, welke 53 natien vertegenwoordigden, terwijl 10,000 menschen de vergaderingen bijwoonden. De president der Vereenigde Staten heette de afgevaardigden welkom in de hoofdstad. Bij de Unie der Zondagescholen hebben zich 286,000 scholen met 1 miljoen onderwijzers en 28 miljoen leerlingen aangesloten.

Ook in N.-Amerika wordt de behoefte gevoeld om de predikanstruementen te verhoogen. De levensmiddelen worden duurder, de levenswijze siescht steeds meer geld en daardoor komt namig predikanten kan niet in overeenstemming zijn met den wil Gods. Als middelen tot verbetering geeft Rev. Chapman aan: 1e. Ieder vijfde zich onpluis aan den dienst des Heeren; 2e. Men smenke gemeenschappelijk en gedurig om een rijken doop van den Heiligen Geest; 3e. Men bemace wijze middelen om te komen tot een uiterste krachtsinspanning tot evangelisatie.

Het tweede punt is de betreurenwaardige vermindering van het aantal leerlingen en onderwijzers op de Zondagescholen. Om hierin verandering te brengen, stelt Rev. Chapman voor, de tot hiertoe gevolgde methode te wijzigen, het onderwijs op hooger peil te brengen en te bidden dat de leerlingen tot Christus zullen geleid worden.

WINCKEL.

Door Kinderen.

UIT KWAAD TOT GOED.

't Was Maandagmorgen tegen negen uur, dat Mina zich naar het huis begaf, waar juffrouw Van Leeuwen school hield. Deze ontving haar met vreugde, en vertelde haar wat zij nu vooreerst zou te doen hebben. Inuutchen kwamen de schoolieren; de jorgte werden door ouders, broers of zusters gebracht, de oudere kwamen alleen.

Heel gestellig zag het grooten schoollokaal er juist niet uit. 't Was dan ook meer een bewaarsplaats, die al heel weinig leek op wat zij nu een bewaarschool noemden. Er waren hooge ramen, maar voor het licht, zonder gordijnen, behalve aan de straatzij. Aan de witte muren hing een paar lang gebruikte „urestafels" met prenten, waarop de oudste kinderen leerden spellen. Ook hing er een zwart bord en een een niet loopende klok, of eigenlijk wijzerplaat alleen, met het opschrift: *Let op den tijd*, wat echter bijna geen der leerlingen lezen kon. Verder waren er in den sijnunur een aantal spijken geslagen, waarop prenten, hoeden en mantels konden hangen. Een groote plank diende onder de meegebrachte boterhammen op te bergen.

Een groot gedeelte van de school was gevuld met lage, lage bankjes, waarop blijkbaar al veel kinderen hadden gezeten en die er vrij groeslijk uitzagen. 't Geschilt zag de bewaarschool er uit op den achtergrond. Daar stonden geen banken, maar alleerst een goete Keulische pot vol water, met een thinnes kroes er bij om uit te drinken. Daar naast zag men een tafel, waarop leien en gruislagen, een stapel prenten oud en vuil, en ettelijke doosen met meestal gebroken speelgoed, soldaasjes zonder hoofd en leucuen met twee pooten. Kenige hooge stoelen waren voor de juffrouwen, als zij wilden rusten.

In een hoek stond een groote potkachel, die niet alleen in den winter maar ook des zomers dienst deed. Want op die kachel bakte juffrouw Van Leeuwen elken Maandag en Donderdag koekjes en wafeltjes, die den middags bij het naar huis gaan werden vercoerd aan de kinderen. Wel te weten, als men zoet was geweest, en anders niet. 't Moet wel een prettig gezicht voor de kleintjes zijn geweest, als de juffrouw daar zoo berig was belooftingen voor hen te bakken. 't Genoowoordig vindt men dat op de scholen zoo niet meer!

Maar er waren ook minder prettige dagen, gelijk Mina althans spoedig bemerkte, hoe goed de juffrouw ook voor haar en de andere helpster was.

Enkele kindertjes, die niet gebracht konden worden, en die te jong waren om alleen te gaan, moesten worden afgehaald en later weer thuis bezorgd. Dit werke nu werd Mina opgedragen, daar zij toch zooveel mogelijk in de vrije lucht moest zijn. Hoe goed ook bedoeld, het raakte vijf niet mee, want meermalen gebeude het, dat een schoolier die onwetend het spreekwoord „Oost, West, thuis best" toespande, niet van de moogwendingel geënd bejdelie, en er een gewelidige keel tegen openste. Wel werd dan, als het niet anders ging, tenslotte geweld met geweld gekkeerd, maar 't was niet aanglik om zoo met een paar hullende en weerspannig scholieren de trorenlucht te genieten vooral wanneer er nog menschen waren, die dom genoeg „de arme schapen" beklagden. De hederie had daar wellicht meer recht op.

Varen alle verwachte kinderen binnen, dan begon de schooldag met zingen, bidden en het vertellen door de oudste jafer uit Gods Woord. Dat was voor de meeste leerlingen wel het aangenaamste uur van de dag; ook voor Mina. Want juffrouw Van Leeuwen vertelde heel bejdelig en daarbij zoo groot en klein er wel naar moest luistren.

Gezamenlijk ging men daarna wat spelen. Dat was voor de kinderen zoo iets als ontspanning, voor de geleidsters echter een niet geringe inspanning. Want die vermaken moeten plaats vinden op een binnenplaats, die zoo klein was dat er nooit meer dan tien spelers tegelijk op konden, die dan tog groot gevar liepen elkaar letterlijk voor het hoofd te stooten. Zoooende duurde het spelen heel, heel lang, en diende er bijzonder goed bij opgpaast, zou het zonder ongelukken alloopen.

Het moeilidkse echter, was de jonge jeugd in de school bezig te houden. Waren alle drie